

CYFARFOD	PWYLLGOR GWASANAETHAU DEMOCRATIAETH
DYDDIAD	19 TACHWEDD, 2019
PWNC	IS-GRŴP AMRYWIAETH
PWRPAS	Cyflwyno diweddariad ar waith yr is-grŵp Amrywiaeth i aelodau'r Pwyllgor a gofyn am sylwadau ar y rhaglen waith ddrafft.
ARGYMHELLIAD	Gofynnir i Aelodau'r Pwyllgor: <ol style="list-style-type: none"> a. nodi'r wybodaeth uchod b. Gyflwyno unrhyw sylwadau ar y rhaglen waith.
AWDUR	Vera Jones, Rheolwr Gwasanaethau Democrataidd

CEFNDIR

1. Sefydlwyd yr is-grŵp 'Amrywiaeth mewn Democratiaeth' yn benodol ar gyfer ceisio creu amgylchiadau i bobl o wahanol gefndiroedd i gynrychioli pobl Gwynedd trwy sefyll etholiad i fod yn Gynghorydd.
2. Mae'r Grŵp wedi sefydlu 'Cylch Gorchwyl' ar gyfer eu gwaith – gellir ei weld yn **Atodiad A**. Mae'r Cylch Gorchwyl yn esbonio y cefndir, pwrpas ac aelodaeth.

DIWEDDARIAD O WAITH Y GRŴP

3. Mae'r is-grŵp wedi ail afael yn y gwaith dros y misoedd diwethaf, ac yn falch o groesawu aelodau newydd i'r grŵp. Gwnaethpwyd cynnydd mewn tri maes penodol: codi ymwybyddiaeth o ragfarn diymwybod, cynnal peilot o ddigwyddiad i gynyddu ymwybyddiaeth o drefniadau democratiaeth ymysg pobl ifanc, a sefydlu rhaglen waith pellach.
4. Rhagfarn Diarwybod - Mae'r adroddiad gan y Tîm Dysgu a Datblygu'r Sefydliad yn adrodd ar lwyddiant yr hyfforddiant "rhagfarn diarwybod", a gododd yn wreiddiol fel cais gan y Pwyllgor Gwasanaethau Democrataidd. Trwy godi mwy a mwy o ymwybyddiaeth i'r rhagfarn diarwybod sydd gennym oll mae'n agor y drws i'n galluogi i wneud rhywbeth am y sefyllfa a gwella amgylchiadau i bawb.
5. Cynyddu ymwybyddiaeth o drefniadau democratiaeth ymysg pobl ifanc - Bu criw o 85 o bobl ifanc o 6 o ysgolion cynradd dalgylch Dyffryn Nantlle ar ymweliad â Siambr y Cyngor yn ystod mis Gorffennaf eleni. Pwrpas y sesiwn oedd ceisio codi ymwybyddiaeth y plant o drefniadau democratiaeth y Cyngor. Rhoddwyd profiad iddynt o drafod yn y Siambr, gan roi cyfle iddynt holi rhai o'r Cynghorwyr ar wahanol bynciau.

6. Bu'r ymweliad yn llwyddiant a'r plant wedi elwa o'r profiad. Mae'r is-grŵp wedi trafod y gwersi i'w dysgu o'r digwyddiad cyntaf hwnnw, ac wedi ystyried sut orau i symud ymlaen gyda chynnal digwyddiad tebyg i'r dyfodol.
7. Rhaglen Waith – mae'r grŵp hefyd wedi trafod rhaglen waith i'r dyfodol, gyda nifer o awgrymiadau wedi eu cynnwys. Gweler tabl o'r prif bwyntiau y rhaglen waith isod:

POBL IFANC

Cynyddu ymwybyddiaeth o drefniadau democratiaeth ymysg pobl ifanc

Cynnal a threialu un neu ddau o ddigwyddiadau eraill gyda phobl phobl ifanc megis:

- Ystyried trefnu sesiwn drafod gyda chriw o bobl ifanc ar faes penodol a defnyddio'r cyfle i esbonio sut y gallent gael dylanwad (hynny yw trwy'r trefniadau democratiaeth) iddynt wrth iddynt drafod y pwnc. Awgrymwyd cyd-weithio gyda swyddogion Amgylchedd er mwyn trefnu trafodaeth ar bwnc penodol (ee ee sbwriel/hinsawdd/baw cwn/plastigion)
- Cysylltu gyda'r Gwasanaeth Ieuencid i drafod digwyddiadau i hybu democratiaeth
- Ystyried cynnig eitem ar ddigwyddiadau hybu amrywiaeth mewn democratiaeth i gyfarfod o Lywodraethwyr Gwynedd

POBL ANABL

Dealltwriaeth o'r rhwystrau

- Mae un o aelodau'r is-grŵp am drafod y rhwystrau rhag bod yn Gynghorwyr yng nghyfarfod nesaf Grŵp mynediad Meirionnydd ac adrodd yn ôl i'r grŵp. Trwy gael dealltwriaeth o'r rhwystrau hyn bydd yn bosib gweld beth all y Cyngor ei wneud i gynorthwyo

Y TRI GRŴP TARGED

Ystyriaethau i drefniadau ymarferol

- Cynnal trafodaethau gyda Panel Annibynnol ar Gydabyddiaeth Ariannol Cymru ar effaith lefel bresennol y lwfans i Gynghorwyr a'r ffaith nad yw'n ddigon uchel i hybu amrywiaeth
- Gofyn i'r Panel ymchwilio mewn i'r effaith ar fudd-daliadau o godi lwfansau.
- Ymchwilio i waith Llywodraeth Cymru o ran cyflogwyr yn rhyddhau staff i fynd i gyfarfodydd ac adrodd yn ôl i'r is-grŵp

Gwaith ymchwil pellach

- Ymchwilio i waith Llywodraeth Cymru i sicrhau diweddariad ar y prosiect mentora cenedlaethol ac adrodd yn ôl i'r is-grŵp
- Ail ymweld â'r gwaith ymchwil a wnaethpwyd gan y grŵp i'r rhwystrau sydd wedi eu hadnabod gan aelodau, a chysylltu gyda Cynghorwyr i holi pam eu bod wedi penderfynu sefyll yn y lle cyntaf. Defnyddio allbwn y gwaith yma fel sail i raglen pellach o waith.

ARGYMHELLIAD

8. Gofynnir i Aelodau'r Pwyllgor:
 - a. nodi'r wybodaeth uchod
 - b. Gyflwyno unrhyw sylwadau ar y rhaglen waith.

Cylch Gorchwyl
Amrywiaeth mewn Democratiaeth
(Is-grŵp o'r Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth)

1. **Enw'r Grŵp prosiect:** Amrywiaeth mewn Democratiaeth

2. **Pwrpas:**

Mae Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth y Cyngor wedi adnabod ers tro nad yw Aelodaeth o Gynghorwyr Etholedig Cyngor Gwynedd yn adlewyrchu y gymdeithas y mae'n ei chynrychioli. Yn benodol, mae anghysonder mawr rhwng cyfran yr aelodau etholedig a chyfran y boblogaeth yn y meysydd a ganlyn:

- Merched
- Pobl Ifanc
- Pobl Anabl

Yn ogystal, mae Cynllun Cydraddoldeb Cyngor Gwynedd 2016-2020 wedi adnabod Amcan benodol (Amcan 3) sef "Creu amgylchiadau i bobl o wahanol gefndiroedd i gynrychioli pobl Gwynedd trwy sefyll etholiad i fod yn aelod etholedig". Mae'n debygol y bydd yr amcan yma yn cael ei blaenoriaethu ar gyfer cynllun 2020-2024 hefyd.

Sefydlwyd y Grŵp yn wreiddiol i adolygu trefniadau wrth ystyried etholiadau 2017. Pwrpas y Grŵp yw ceisio creu amgylchiadau i bobl o wahanol gefndiroedd i gynrychioli pobl Gwynedd trwy sefyll etholiad i fod yn Gynghorydd etholedig.

Bu'r gwaith gwreiddiol yn canolbwyntio ar:

- Adnabod y rhwystrau oedd yn bodoli oedd yn atal unigolion rhag sefyll mewn etholiadau llywodraeth leol
- Rhannu gwybodaeth yn ehangach o sut i sefyll a beth mae hynny yn ei olygu (crëwyd man arbennig ar y safle we i ateb cwestiynau yn glir a syml, a chrëwyd fideo i esbonio rôl Cynghorydd a gwaith y Cyngor).
- Gyrru cyfres o negeseuon trwy gyfryngau cymdeithasol i godi ymwybyddiaeth trigolion Gwynedd o etholiadau a'r angen am fwy o bobl o wahanol gefndiroedd i sefyll
- Cynnal cyfres o nosweithiau agored ar gyfer ateb cwestiynau darpar ymgeiswyr wrth iddynt ystyried sefyll

Ymhellach, mae'r grwp (dan arweiniad y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth) wedi:

- cynnal cyfres o hyfforddiant "codi ymwybyddiaeth o ragfarn diarwybod" ymysg Aelodau Etholedig
- peilota trefniadau i gynnal sesiynau i ddisgyblion ysgolion cynradd i gael blas ar ddemocratiaeth trwy ymweld â Siambr y Cyngor

3. Amcanion y Grŵp:

Bydd y Grŵp yn parhau i ymdrechu at gyfrannu at geisio hybu mwy o amrywiaeth o wahanol gefndiroedd i sefyll etholiad ar gyfer Llywodraeth Leol. I'r perwyl hwn felly bydd angen

- Llunio cynllun gweithredu i geisio ymateb i'r 3 maes blaenoriaeth

4. Cyfansoddiad y Grŵp

Mae'r Grwp wedi ei sefydlu o aelodau o'r Pwyllgor Gwasanethau Democratiaeth fel a ganlyn:

Cynghorwyr:

Anne Lloyd Jones

Dewi Owen (Cadeirydd yr is-grŵp)

Cai Larsen

Annwen Daniels

Eryl Jones-Williams

Dewi Wyn Roberts

Mair Rowlands

Swyddogion:

Sion Gwynfryn Williams (neu aelod o'r tîm)

Vera Jones

Sion M Owen

5. Trefniadau gweithredu'r Grŵp

- Bydd y Grŵp prosiect yn cael ei gadeirio gan y Cynghorydd Dewi Owen, Cadeirydd y Grŵp;
- Cynhelir cyfarfodydd y Grŵp yn ôl y galw; trwy ddarpariaeth fideo gynhadledd
- Rhoddir cyfle i aelodau'r grŵp ychwanegu eitemau i'w trafod ar yr agenda cyn bob cyfarfod;
- Caiff pwyntiau gweithredu eu nodi a'u cylchredeg yn dilyn pob cyfarfod.